

Tlačová správa
Bratislava, 22. október 2020

Hodnotenie globálnych kompetencií žiakov na Slovensku v medzinárodnej štúdii PISA 2018

Oblasť globálnych kompetencií je **inovatívna doména**, ktorá bola do štúdie PISA 2018 zaradená po prvýkrát v celej doterajšej histórii štúdie PISA. OECD sa vo svojich aktivitách vo vzdelávaní snaží, okrem výskumu v tradičných oblastiach (matematická, čitateľská a prírodovedná gramotnosť), sledovať aj vývoj v problematike, ktorá v posledných rokoch **výrazným spôsobom ovplyvňuje nielen proces vzdelávania, ale i život celej spoločnosti**. Takou je oblasť **globálnych kompetencií**.

V oblasti globálnych kompetencií štúdia PISA monitoruje povedomie žiakov *o environmentálnych, sociálnych či kultúrnych témach*, ktoré sa priamo alebo nepriamo dotýkajú všetkých krajín (napr. chudoba, ekonomická závislosť, migrácia, nerovnosť, klimatická zmena a environmentálne riziká, medzinárodné konflikty, kultúrne odlišnosti a stereotypy). Ďalej skúma informovanosť žiakov o problémoch globálneho charakteru a ich *schopnosť kriticky tieto informácie vyhodnocovať*. Monitoruje aj úroveň *schopnosti porozumieť postojom ľudí* z iného národnostného, náboženského, sociálneho alebo kultúrneho prostredia ako aj *správanie* sa žiakov smerom k zachovaniu trvaloudržateľného rozvoja a prosperity pre všetkých. Medzinárodný výskum globálnych kompetencií hodnotí nielen **vedomosti a zručnosti** žiakov, ale zameriava sa aj na ich **postoje a hodnoty**.

[Zapojené krajiny do testovania globálnych kompetencií v PISA 2018](#)

Do testovania globálnych kompetencií sa v PISA 2018 zapojili 15-roční žiaci z **celkovo 66 krajín sveta**. Krajiny mali na výber zapojiť sa do kognitívneho testu a/alebo dotazníka pre žiakov. Hodnotenia globálnych kompetencií (kognitívny test) sa v cykle PISA 2018 zúčastnili **žiaci z 27 krajín sveta vrátane Slovenska**. Žiaci z ďalších 39 krajín vyplnili v rámci tejto oblasti len dotazníkovú časť. Oboch častí testovania globálnych kompetencií (testová aj dotazníková časť) sa zúčastnilo celkom **11 krajín OECD** (Čile, Grécko, Izrael, Kanada, Kolumbia, Kórea, Litva, Lotyšsko, **Slovenská republika**, Spojené kráľovstvo (Škótsko), Španielsko). Na Slovensku sa testovania globálnych kompetencií zúčastnilo **približne 5 900 15-ročných žiakov všetkých typov škôl** zapojených do štúdie PISA 2018. Testovanie globálnych kompetencií PISA realizoval Národný ústav certifikovaných meraní vzdelávania (NÚCEM) v dňoch **16. - 27. apríla 2018** na vzorke **385 slovenských škôl**.

[Hodnotenie a výsledky slovenských žiakov v oblasti globálnych kompetencií](#)

Slovenská republika dosiahla v oblasti **globálnych kompetencií** v štúdii **PISA 2018** výkon na úrovni **486 bodov**, pričom priemer zúčastnených 27 krajín sveta bol 474 bodov. Priemerné skóre slovenských žiakov sa nachádza **nad priemerom zúčastnených krajín**, ktoré sa merania globálnych kompetencií zúčastnili. Porovnateľný výkon ako Slovensko dosiahli žiaci z Grécka, Litvy a Ruskej

Federácie. V rámci krajín OECD dosiahli významne nižší výkon v porovnaní so Slovenskom žiaci z Čile a Kolumbie. Prehľad výsledkov zapojených krajín je v **Prílohe 1**.

Do **rizikovej skupiny** sa v tejto doméne zaradilo **42,3 % slovenských žiakov**, čo je významne menej v porovnaní s priemerom zúčastnených krajín (49 % žiakov). Žiaci patriaci do **rizikovej skupiny** dokážu *spracovať informácie explicitne uvedené v úlohe, avšak iba v prípade, že dobre poznajú jej kontext. Títo žiaci dokážu samostatne vyhodnotiť len minimálne množstvo informácií.*

Najvyšší počet 15-ročných slovenských žiakov, ktorých výkon nedosahuje ani základnú úroveň zručností v sledovanej oblasti (**riziková skupina**), navštevoval v roku 2018 stredné odborné školy (nematuritný učebný odbor) - takmer **85 % žiakov**. Na základných školách sme v roku 2018 na základe výsledkov PISA evidovali **viac ako polovicu žiakov**, ktorých možno podľa výkonu v oblasti globálnych kompetencií zaradiť do rizikovej skupiny (vyše **58 % žiakov**), na stredných odborných školách (maturitný študijný odbor) presiahol podiel žiakov v rizikovej skupine **40 %**.

Na opačnej strane výkonového spektra môžeme pozorovať **percentuálne zastúpenie** našich 15-ročných žiakov v tzv. **top úrovni** globálnych kompetencií, ktorú dosiahlo **3,6 % žiakov na Slovensku**. Percentuálny podiel žiakov **v top skupine**, teda v najvyššej výkonovej skupine, je na Slovensku **porovnateľný s priemerom zúčastnených krajín** (4,3 %). Žiaci v top úrovni *dokážu samostatne spracovať a vyhodnotiť veľké množstvo informácií a navzájom ich prepájať. Dokážu tiež vysvetliť rôzne situácie, rozpoznať dôsledky aktivít (krátkodobé aj dlhodobé), rozlíšiť objektívny a neobjektívny zdroj informácií. Dokážu uvažovať nad rámec informácií, ktoré sú explicitne uvedené v zdroji, dokážu spracovať aj súvislosti, ktoré im nie sú celkom známe.*

Najvyšší percentuálny podiel našich žiakov s najlepším výkonom v oblasti globálnych kompetencií navštevuje gymnáziá - **12,6 %** (osemročné gymnáziá) a **12,3 %** (štvorročné gymnáziá).

Ďalšie zistenia vyplývajúce zo žiackych dotazníkov

Vplyv socio-ekonomického zázemia na výkon žiakov v globálnych kompetenciách je v Slovenskej republike **signifikantne silnejší** v porovnaní s priemerom 27 zúčastnených krajín. Na Slovensku dosiahli žiaci s vysokým socio-ekonomickým statusom o 95 bodov vyššie skóre v teste z oblasti globálnych kompetencií oproti žiakom s nízkym socio-ekonomickým statusom, čo je jeden z najvýraznejších rozdielov v rámci zúčastnených krajín.

Ako sú žiaci informovaní o témach globálneho významu?

Štúdia PISA si všíma aj odpovede žiakov v dotazníku, ktoré sú vyhodnocované ako sprievodné faktory ovplyvňujúce výkon žiakov v teste. Slovenskí žiaci sú pomerne dobre oboznámení s témami globálneho významu, akými sú napr. *klimatické zmeny, migrácia, hlad a podvýživa, príčiny chudoby či rovnosť mužov a žien v rôznych častiach sveta*. Viac ako **20 % žiakov** sa v dotazníku vyjadrilo, že tieto témy poznajú a dokážu ich celkom dobre vysvetliť. Takmer **polovica opytovaných žiakov** sa vyjadrila, že o týchto témach niečo vedia a dokázali by ich vo všeobecnosti vysvetliť.

Témy, ktoré najviac žiakov označilo, že o nich buď **nikdy nepočuli**, alebo **počuli, ale nevedeli by ich vysvetliť**, sú: *globálne zdravie (napr. epidémie)* (viac než 40 % žiakov), *klimatické zmeny a globálne otepľovanie* (viac než 30 % žiakov), ale aj *medzinárodné konflikty, príčiny chudoby, rovnosť mužov a žien* (asi tretina žiakov by ich nevedela vysvetliť).

Realizujú žiaci na vyučovaní aktivity súvisiace s problematikou globálnych kompetencií?

40 % žiakov v dotazníku potvrdilo, že počas riadneho vyučovania *spoločne so spolužiakmi v menších skupinách analyzujú globálne problémy*. Podobný podiel žiakov uviedol, že počas vyučovania *sa zúčastňuje na diskusiách o svetových udalostiach*. Až 60 % žiakov na Slovensku však **takéto aktivity počas vyučovania nerealizuje**. Pozitívnym zistením je, že 80 % našich žiakov sa *učí o rôznych kultúrach*. 60 % žiakov sa v škole učí, že *ľudia z rôznych kultúr môžu mať rôzne pohľady na niektoré problémy*. Prehľad odpovedí žiakov nájdete v **Prílohe 2**.

Dokázali by žiaci diskutovať o globálnych témach?

Z dotazníkov ďalej vyplýva, že sledovaná problematika, napr. *klimatická zmena; výroba etického oblečenia; utečenci; hospodárska kríza; environmentálne dopady ekonomického rozvoja* nie je v žiadnej z uvedených oblastí našim žiakom úplne neznáma.

Časť našich žiakov by **dokázala diskutovať a úplne si verí** v témach týkajúcich sa *dôvodov, pre ktoré sa ľudia stávajú utečencami* (22 % žiakov by dokázalo diskutovať o rôznych dôvodoch, prečo sa ľudia stávajú utečencami) a *environmentálnych dopadov ekonomického rozvoja* (16 % žiakov by dokázalo bez námahy diskutovať o dopadoch ekonomického rozvoja na životné prostredie).

Naopak, medzi témy, s ktorými sa naši žiaci dokážu **najmenej stotožniť a nedokážu vykonať aktivity**, na ktoré sa otázka dopytuje, patria tieto úlohy: *Vysvetliť, ako emisie oxidu uhličitého ovplyvňujú globálnu zmenu klímy* (takmer 30 % slovenských žiakov by túto tému nedokázalo vôbec vysvetliť) a *vysvetliť, ako hospodárska kríza jednotlivých krajín ovplyvňuje globálnu ekonomiku* (20 % slovenských žiakov by to nedokázalo vôbec vysvetliť).

Z výsledkov žiakov v teste a z ich dotazníkových odpovedí vyplýva, že **čím sa žiaci v situáciách viažucich sa na oblasť globálnych kompetencií cítia sebedomejšie v poznaní týchto problémov** a veria si, že by ich dokázali dobre vysvetliť, **tým dosiahli lepší výsledok v teste** v sledovanej oblasti.

Ako definuje globálne kompetencie PISA?

Globálne kompetencie sa definujú ako schopnosť zhodnotiť lokálne, globálne a medzikultúrne otázky, a takto porozumieť postojom iných ľudí, ich pohľadu na svet okolo nás a vyhodnotiť ich, s cieľom zapájať sa do otvorených, primeraných a efektívnych interakcií s ľuďmi z iných kultúr a konať pre blaho všetkých a trvaloudržateľný rozvoj.

Viac informácií, grafov a analýz z výskumu ako aj uvoľnené úlohy z testu globálnych kompetencií PISA 2018 nájdete na stránke NÚCEM <https://www.nucem.sk/sk/merania/medzinarodne-merania/pisa/cyklus/2018>